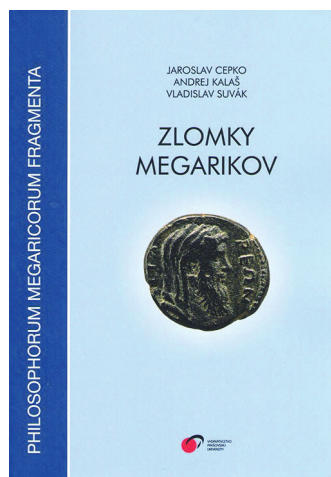

Jaroslav Cepko – Andrej Kalaš – Vladislav Suvák:
Philosophorum Megaricorum Fragmenta / Zlomky Megarikov
Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej Univerzity, 2025, 320 s.

Na konci kalendárneho roka 2025 pribudla v slovenskej academickej obci nová publikácia zo série *Fontes Socraticorum* od autorského tria Jaroslav Cepko, Andrej Kalaš a Vladislav Suvák. V poradí ide už o siedmy zväzok tejto dejinno-filozofickej série, ktorá vychádza pravidelne už viac ako desať rokov. Publikácia tak nadväzuje na predchádzajúci výskum sokratovskej filozofie, zachytený v kolektívnych monografiách venovaných dielu a filozofii Antistena z Atén (*Antisthenis fragmenta / Antisthenove zlomky* 2013), Diogena zo Sinópy (*Diogenis fragmenta / Diogenove zlomky* 2016 a tiež *Dionis de Diogene orationes / Diogenove reči o Diogenovi* 2021), Aischina zo Sfféta (*Aeschinis Socratici fragmenta / Zlomky Aischina zo Sfféta* 2020), kynikov Kratéta a Hipparchie (*Cratetis et Hipparchiae fragmenta / Zlomky Kratéta a Hipparchie* 2021) či Aristippa z Kyrény (*Aristippi Cyrenaei Fragmenta / Zlomky Aristippa z Kyrény* 2022). Minulý rok tento autorský kolektív publikoval aj monotematický blok v časopise *Filozofia* (ročník 80, číslo 3, 2025), s názvom *Megarici a ich miesto v sokratovskom hnutí*.

Je potrebné zdôrazniť, že zatiaľ čo v prvých monografiách sa autori sústreďovali predovšetkým na výskum kynickej verzie sokratovstva, postupne prechádzajú k iným podobám a obrazom Sokrata a jeho filozofického odkazu: od kynického asketizmu k hedonizmu, či od praktickej etiky k teoretickým a logickým úvahám o Dobro. Nová publikácia Cepka, Kalaša a Suváka s názvom *Philosophorum Megaricorum Fragmenta / Zlomky Megarikov* analyzuje megarskú podobu sokratovskej filozofie. Megarská škola sa od iných menších sokratovských škôl pomerne radikálne odlišuje. Tieto odlišnosti sa prejavujú na viacerých úrovniach. Predovšetkým ide o povahu primárnych zdrojov, ktoré sa nám od megarských autorov zachovali – pri tejto škole je situácia kritická, pretože sa

nám nezachovalo žiadne kompletne dielo a aj počet autentických zlomkov je pomerne malý. Hoci aj po iných menších sokratovských autoroch sa nám zachovalo menej materiálu, ako napríklad od Platóna či Xenofóna, predsa v niektorých prípadoch disponujeme aspoň ucelenými filozofickými pasážami, ako je napríklad *Odyseova* či *Aiantova reč* u Antisthena alebo dialógy u Aischina. Uchopenie megarskej filozofie je v tomto zmysle problematické. Ďalšiu úroveň predstavuje povaha samotného megarského myslenia. Zatiaľ čo u Antisthena, Diogena, Kratéta, Hipparchie, Aischina a Aristippa sa kladie dôraz na prax, situačnú etiku, cnostné konanie atď., u megarikov dominuje analýza jazyka, logické paradoxy a dôraz na teóriu – odkaz Sokratovej filozofie je úplne iný ako v prípade predchádzajúcich autorov a zároveň oveľa ťažšie čitateľný z hľadiska historicko-filozofickej interpretácie.

Autori recenzovanej monografie sa však s predmetnou interpretačnou výzvou dokázali vysporiadať. Rozsiahla publikácia sa svojou štruktúrou odlišuje od predchádzajúcich spisov. Hoci, podobne ako tieto, obsahuje úvodnú štúdiu („Eukleidés a megarici“, s. 9 – 32), ďalej sa nevenuje jednotlivým filozofickým problémom, konceptom či pojmom, ale konkrétnym megarským autorom. Názvy zlomkovej časti monografie (s. 33 – 284) sú teda v podobe vlastných mien: Eukleidés z Megár, Eubúlidés z Milétu, Alexinos z Élidy, Eufanos z Olynthu, Apollónios Kronos, Diodóros Kronos, Filón z Megary, Ichthyas z Megár, Kleinomachos z Thúrií, Pasiklés z Théb, Thrasymachos z Korintu, Diokleidés z Megár, Stilpón z Megár, Dionýsios z Chalkedónu, Panthoidés z Megár, Filippos z Megár a Brysón z Hérakley. Za touto doxografickou časťou, spojenou s komentármi, nasleduje zoznam skratiek (s. 285), literatúra (s. 286 – 298) a *index locorum* (s. 299 – 318). Z hľadiska uľahčenia orientácie v diele, musíme vyzdvihnúť najmä *index locorum*, ktorý čitateľovi umožňuje rýchlejšie nájsť predmetné meno autora či spis.

Úvodná štúdia s názvom *Eukleidés a megarici* naznačuje hlavný vedecký cieľ monografie, hoci autori ho na žiadnom mieste explicitne neformulujú (informujú nás len o megarskom výskume v zahraničí; o tom, pre koho je dielo určené či o predchádzajúcich dieloch *Fontes Socraticorum*). Podľa podnadpisu kapitoly „Kto sú to megarici“ sa javí, že hlavným cieľom publikácie je identifikácia povahy megarskej filozofickej školy a jej bližšie určenie: Predstavuje školu v pravom zmysle alebo nie? Aké filozofické vplyvy formovali megarskú filozofiu? Ako konkrétne vyzeralo rozvíjanie eleátskych prvkov v sokratovskej dialektike? Štúdia podrobne analyzuje odpovede na všetky uvedené otázky a ponúka rôzne perspektívy ich riešenia, pričom vyčerpávajúco pracuje s pri-

márnymi antickými zdrojmi, ale aj so sekundárnymi, modernými textami. Čitateľstvu podrobnejšie oboznámenému so sokratovskou filozofiou by však mohla chýbať akási komparácia medzi platónskou verziou sokratovstva (práve tá má bližšie k megarskej dialektike než iné podoby Sokrata) a neplatónskym Sokratom – identifikované analógie či naopak rozdiely, by pomohli k celistvejšiemu uchopeniu megarskej filozofie ako takej. Na prvý pohľad sa totiž javí, že autori sa viac venujú eleátskemu vplyvu na megarikov, než tomu sokratovskému. Z hľadiska historiografie antickej filozofie však ide o rozumnú stratégiu, pretože definovanie akéhosi jadra autentickej Sokratovej filozofie by si vyžadovalo oveľa širší priestor – základné prvky Parmenidovej filozofie sú pomerne jasné.

Delenie doxografickej a komentovanej časti monografie na mená a nie na nosné filozofické témy, súvisí s odpoveďou na otázku: Bol Eukleidés zakladateľom celej filozofickej školy? Bola to škola (σχολή) rozvíjajúca učenie svojho zakladateľa alebo ide o doxografický konštrukt „následníctiev učiteľov a žiakov (διαδοχή)?“ (por. s. 17 – 18). V tomto zmysle autori uvádzajú: „Ak vezme do úvahy nezrovnalosti v zachovaných svedectvách, zistíme, že musíme pripustiť niekoľko odlišných podôb ‚megarskej školy‘ alebo prinajmenšom niekoľko odlišných fáz v jej vývoji. Zaujímavá je v tejto súvislosti analýza prameňov, ktorú urobil David Sedley so zámerom zaradiť Diodóra Krona do širšieho kontextu helenistickej logiky. Výsledkom jeho skúmaní je vyčlenenie troch línií vo vývoji ‚megarskej školy‘, ktorú by sme v konečnom dôsledku ani nemali nazývať školou (σχολή), berúc do úvahy značné odlišnosti v charaktere týchto línií: (1) megarská línia zameraná na etické otázky a zoskupená okolo Eukleida a Stilpóna (ako jediní pôsobia v Megarách); (2) eristická línia zameraná na teoretické riešenia sofiziem zoskupená okolo Eubúlida a Alexina; (3) dialektická línia zameraná na argumentačné postupy zoskupená okolo Diodóra a jeho žiaka Filóna“ (s. 18). V rámci megarského myslenia existuje teda niekoľko samostatných línií, pričom každá z nich prináša so sebou iné perspektívy a nosné filozofické pojmy. Interpretácie je teda oveľa zmyslupľnejšie pristupovať k tejto „škole“ cez prizmu jednotlivých osobností, ktoré sa s ňou – viac či menej – spájajú. Najviac priestoru sa pritom venuje najznámejším megarským filozofom: Eukleidovi (s. 33 – 61), Eubúlidovi (s. 78 – 113) a Diodorovi Kronskému (s. 140 – 199), ktorí boli zakladateľskými osobnosťami uvedených troch línií.

Zlomky a ich komentovanie vykazujú znaky vysokej odbornosti a širokej orientácie v rámci antickej filozofie a literatúry. Samotný preklad zlomkov je v čitateľsky prístupnom jazyku, ktorý umožňuje pochopiť aj filozoficky nároč-

nejšie pasáže textu. Komentáre na mnohých miestach výdatne dopĺňajú úvodnú štúdiu, sú faktograficky a interpretačne komplexné a prechádzajú od dejinno-filozofických problémov, až k tým systematickým. Oceňujeme aj prítomnosť originálnych textov jednotlivých fragmentov, ktoré umožňujú porovnanie starogréckej filozofickej terminológie bez nutnosti hľadania v iných zdrojoch. Porovnateľnú kvalitu vykazuje jazyková a štylistická stránka celého recenzovaného diela. V monografii sa vyskytujú len drobné preklepy – za všetky uvedieme napríklad preklep v názve dialógu *Theaitétos* (v *Theiatétovi* namiesto v *Theaitétovi*) na s. 43.

Na záver si dovoľíme skonštatovať, že bádateľský tím autorov Cepko, Kalaš a Suvák sa svojou systematickou prácou, ktorá sa zhmotnila do podoby monografie *Philosophorum Megaricorum Fragmenta / Zlomky Megarikov*, podieľajú nielen na rozvoji česko-slovenskej antickej filozofie, ale aj na rozvoji sokratiky v európskom kontexte. Svojou viac ako desaťročnou prácou pomáhajú rozvíjať netradičné obrazy Sokrata a jeho filozofie, ktorá sa dostáva z tradičného interpretačného rámca do nových, často marginalizovaných, perspektív. Jednu z týchto perspektív čitateľovi teraz ponúkajú Megarici a ich myslenie.

Zuzana Zelinová

Zuzana Zelinová
Filozofický ústav SAV, v. v. i.
Klemensova 19
811 09 Bratislava
Slovenská republika
e-mail: zuzana.zelinova@savba.sk
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5316-8929>